

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА II

БЕОГРАД, 24. МАЈ 1930.

БРОЈ 21

Садржај:

- Парна пивара, фабрика слада и квасца Мих. Ј. Косовљанина — Јагодина.
 Прва српска парна пивара Ђ. Вајферт а. д. — Београд
 Јадранско осигуравајуће друштво у 1929. год.
 Јадранска пловидба д. д. — Сушак
 Дубровачка паробродска пловидба а. д. — Дубровник

ПАРНА ПИВАРА, ФАБРИКА СЛАДА И КВАСЦА МИХ. Ј. КОСОВЉАНИНА, ЈАГОДИНА.

Капацитет свију пивара у Србији пре балканских ратова премашао је земаљску потрошњу. Другим речима пиварска индустрија била је у стању хиперпродукције. Интересантна је ствар, под којим се критеријумом у једном народу и једној аграрној земљи развија једна индустрија. Куповна снага нашега народа у предратној Србији била је минимална, пиво није у опште трошио сељак, већ само варошани. Сељак изузетно, неколико пута годишње, управо политички су зборови били прилика, кад се сељак могао да напије пива до миле воље. Па ипак, као што рекосмо, пиварска индустрија не само да је најстарија, већ се најбрже развијала. Млинарска се брже развијала; она се могла развијати само због тога, што је била могућна у виду погона, који тражи релативно мале инвестиције, док пиварска индустрија увек захтева велике инвестиције. И ако је било у Београду две пивоваре, које су имале све што је потребно за развиће производње до максимума, појављују се у предратној Србији сукцесивно месне пиваре, док се није појавила једна велика пивара у Јагодини.

Подигао ју је Јагодинац Михајло Косовљанин. Треба имати пред очима сиромаштво новчаног тржишта код нас, одсуство техничког персонала и као што рекосмо и слабу куповну снагу нашег народа, па схватити, колико је куражан био потхват једнога Јагодинца, да подиже пивару и фабрику слада на непуних 200 километара одстојања од Београда.

Косовљанин је био имућан човек, он је са својим рођацима имао једну малу банку у Јагодини, која је, као и све друге паланачке банке, добро напредовала. Можда је могућност наслона на ту банку била решавајућа за његову одлуку, да подигне пивару. Али је Косовљанин убрзо имао прилике да се покаје за куражни потхват. Индустрија тражи огромне капитале, веће, но што је он имао. Тако је он навукао себи на врат велике бриге. Дотле имућан човек, осетио је у брзо све невоље тражења кредита у сиромашној земљи, као што је била Србија. Управо да Косовљанин није био угледан политичар и народни посланик и да није имао наслона на радикалну странку, која је у то доба била постала „државотворном“, вероватно да би он скупо платио ту своју предузимачку храброст. Косовљанин је готово код свију београдских банака повлачио кредит на менице, а зна се шта то значи, какав је положај индустријалца, кад мора код великог броја банака на тромесечне менице да повлачи кредит не само за обртни капитал, већ и за капитал за инвестиције.

Његов је спас био појава Прашке кредитне банке са шећерном фабриком у Ђуприји.

Влада Бошковић, адвокат који је имао млин код Параћина, био је тај који је заинтересовао Прашку кредитну банку и охрабрио је на посао, док је ударила темељ фабрици. Фабрика шећера у Ђуприји недалеко од Јагодине, била је у рукама Чеха, који су специјалисте за пивску индустрију, била је знак за Косовљанина, да ту потражи излаза. И нашао је! Пивара је претворена у акционарско друштво, услед чега је Косовљанин пре свега знатно олакшао свој положај и бригу за финансијским сретствима, пренео на једну моћну банку.

Првобитна главница износила је 2 милиона динара. После рата 1920. године повећана је на 4 милиона, затим постепено повећавана и данас износи 12 милиона динара. Главница је подељена на 60 хиљада акција по 200 динара комад.

Рачун изравњања.

	1926. г.	1927. г.	1928. г.	1929. г.
Актива :				
Благајна	65	89	58	262
Непокретности	3.207	4.481	14.287	11.792
Машине	2.025	6.879	10.353	13.834
Покретности	16.281	15.450	12.455	4.449
Земљишта	—	—	904	1.024
Хартије од вредности	225	1.713	2.466	31.107
Кауције	7.926	9.757	9.599	11.204
Производи	7.351	8.795	6.026	7.043
Дужници	1.674	5.215	7.118	8.894
Пасива :				
Главница	12.000	12.000	12.000	12.000
Резервни фонд	—	1.139	1.139	1.140
Емисиони рез. фонд	—	4.740	4.740	4.740
Валоризац. фондови	—	—	10.775	10.775
Фондови за амортиз.	—	—	1.664	3.684
Пенз. рез. фондови	1.379	332	332	335
Повериоци	16.497	24.259	22.924	27.574
Гологачи кауције	7.926	9.757	9.599	1.204
Гаранције	—	—	—	1.915

Добит	955	122	73	136
Збир пасиве	38.758	52.383	63.272	73.527

Рачун губитка и добитка.

Губитак :

Плате	249	247	290	413
Камате	1.699	2.008	2.032	2.432
Пореза	1.175	628	236	178
Осигурања	102	214	200	191
Амортизације	290	855	1.664	2.019
Трошарина	2.690	—	2.452	2.778
Плаћене кирије	—	—	153	57
Одржавање радња	—	—	337	309

Добитак :

Пренос добити из пр. г.	26	3	122	73
Кирије	77	352	480	480
Принос од ефеката	16	15	4	1
Пиво, квасац и т. д.	7.286	3.998	6.857	8.215
Збир добитка	7.406	4.369	7.464	8.770

Горњи табеларни преглед завршних рачуна пиваре за последње 4 године показује нам да је 1927. година била година врло великих промена у структури биланса; она нам показује велика повећања како у пасиви, тако у активи. Та су повећања дошла из два разлога. Прво због тога што пивара Косовљанин показује од 1926. године врло велику експанзију, како у погледу инвестиција, тако и саме производње. Она је обнављала и проширила целокупан машински уређај, што се најбоље види из кретања позиције машине од 2 милиона 1926. године на 13,8 милиона 1929. г. и позиције непокретности. Међу великим инвестиционим радима од 1927. године на даље, налазе се и стоваришта са фабриком леда у Београду и Сарајеву. Те су инвестиције прогутале неколико милиона динара. То је први разлог знатном порасту билансне суме. Други разлог лежи у валоризацији активе по закону о валоризацији. На ванредном збору од 2. јула 1927. године одлучено је да се непокретности и машине валоризују за укупан износ од 10,775 милиона динара. Један део валоризације пада на непокретност, али је немогућно рећи колико, јер пораст једне и друге позиције износи преко 16 милиона динара; што значи да се поред валоризације налазе и нове инвестиције, машине и непокретност.

У 1929. години укупне инвестиције (непокретност, машине и земљиште) износе 26 милиона динара. Према тим ставкама у активи одговарају сопствена средства (главница и резерве) у укупном износу преко 29 милиона динара. Значи да сопствена средства премашају за више од 4 милиона динара целокупне инвестиције. Укупан обртни капитал, у који спада: благајна, покретност, хартије од вредности, залихе на стоваришту, сировине, готова роба и дужници износи 34 милиона динара. То је покривено пре свега сопственим средствима са преко 6 милиона динара и повериоцима од 27 милиона динара. Значи да је обртни капитал покривен највећим делом кредитом. При томе треба имати у виду да се у збиру обртног капитала налази позиција од 13,1 милион динара „хартија од вредности“. Та сума појамно није обртни капитал, јер она обухвата највећим делом акције скопљанске пиваре, коју контролише јагодинска пивара. Тај капитал може пивара добити у свако доба од своје метрополе, Прашке кредитне банке уступљењем акција. Ту је Јагодинска пивара нека врста експонента Прашке кредитне банке и према томе може се узети да је у ствари њен обртни капитал мањи за 13 милиона — свега 14 милиона, а то је мање него што износе укупно дужници, сировине и роба на стоваришту. Као што видимо необично је повољна структура биланса јагодинске пиваре, она има

сигурну базу и располаже, како изгледа, највише сопственим средствима.

Рентабилитет је тешко контролисати што предузеће води политику стварања резерви у ширим размерама. Код ње дивиденда не игра велику улогу, пошто је она предузеће великог концерна. Она гледа да појача своју економску базу стварањем резерве. Тако видимо на пример, да је у 1926. години добит 955.000 дин., али нове резерве износе скоро 6 милиона динара. У 1927. год. је чиста добит 122.000 дин., али амортизације 1.66 мил. дин.

Чиста добит не може се контролисати због тога, што ми имамо истовремено и нове инвестиције и отписе и тек кад бисмо знали одвојено износ инвестиција и отписа, могле би се утврдити упоређујући одговарајуће позиције билансе за неколико наредних година, колико је у свакој од њих било чисте добити. У 1928. и 1929. години видимо такође дотацију у резервним фондовима од 2 милиона динара и изгледа да је отпис изнео скоро 8 милиона динара.

ПРВА СРПСКА ПАРНА ПИВАРА Ђ. ВАЈФЕРТ А. Д. — БЕОГРАД

Пиварска индустрија је најстарија индустријска грана у Србији, а у њој пак најстарија Прва српска парна пивара Ђорђе Вајферт у Београду. Она је основана још за време док је Србија била кнежевина. Она је у Србији била и по величини инвестиција и по величини обрта једно од највећих домаћих индустријских предузећа. Односи су се променили формирањем Југославије. Унион пивара у Љубљани је много старијег датума и то стога, што је пиварска индустрија у Словеначкој стара неколико стотина година, још пре но што је пара употребљена као снага за покретање машина и апарата. Њезин целокупан инвентар непокретности износи 38 милиона динара, док онај Вајфертове пиваре 28 милиона динара свега. Даље, целокупан бруто приход из 1926. и 1927. године код Унион пиваре у Љубљани износи 56 милиона динара, а код Вајферта свега 26 милиона за исте године. При томе треба имати у виду, да Унион пивара има такође јако развијену фабрику шпиритуса у своме саставу.

Али по количини производње није Унион пивара у Љубљани далеко измакла од Вајфертове; изгледа да је у 1926. години производња и једне и друге око 116 хиљада хектолитара. У осталом није далеко из њих ни Загребачка акционарска пивовара и фабрика слада, која је у исто доба произвела 80 хиљада хектолитара.

Приликом анализе месечног индекса „Народног Благостања“ ми смо неколико пута указали на чињеницу, да код нас потрошња пива стално опада. Државна статистика наплаћене трошарине на пиво показује, да је у 1928. години потрошено 524 хиљаде хектолитара, односно 43,740 хиљада хектолитара просечно месечно, а у 1929. години 500 хиљада хектолитара, односно 41,702 хиљаде хектолитара. По себи се разуме, да та статистика наплаћене трошарине не може бити у погледу временском верна слика потрошње, пошто се наплаћивање трошарине не поклапа потпуно са потрошњом. Али у сваком случају несумњиво је то да је пад потрошње много већи но што показује горња статистика наплаћене трошарине. То и сувише јако опадање потрошње једног корентног артикла објашњава се обично опадањем куповне снаге народа услед двеју рђавих година у пољопривреди. Ми мислимо да то објашњење није довољно, пре свега због тога, што је опала потрошња и по градовима и друго, што код сличних артикала није пад ни приближан. Проблем је много дубљи. Биће ту и психолошких и физиолошких узрока. Није искључена могућност да нагло расте потрошња безалкохолног пића; као да је тога мишљења и акционарска пивара у Загребу, јер је свој погон проширила и на произ-

водњу безалкохолних пића, али у сваком случају изгледа да нема ни једне индустрије која је упућена на домаће тржиште, која је за ово време претрпела тако велики мањак у потрошњи, као што је случај са пиварском индустријом.

Та се промена јасно огледа у завршним рачунима акционарских пивара.

Активна :	1927.	1928.	1929.
Готовина	3,5	1,6	5,1
Вредност резервног фонда	0,058	0,05	0,3
Земљиште	3,52	3,52	3,52
Зграде	9,365	9,350	9,350
Машинерије	5,435	4,92	4,42
Резервоари и филтр.	0,683	0,614	0,553
Покретност	12,11	11,88	10,94
Производи, сировине и потрошни материјал	12,23	12,04	9,165
Дужници	3,193	4,88	4,32
Разна актива	7,3	11,4	13,791
Укупно	57	60	61,4
Пасива :			
Главница	30.	30.	30.
Резервни фонд	1.	1.	1.
Пасивне менице	11.	11.	11.
Повериоци	1,38	1,461	5,246
Разна пасива	5,305	8,58	8,222
Добит :			
Дивиденда на 20.0000 ком. акц.	6.	6.	4,2
Тантијема Управ. и Надз. Одбору	0,860	0,860	0,516
Тантијема чиновницима и техн. особ.	0,565	0,477	0,302
Пренета добит из прошле године	0,190	0,317	0,047
Расход :			
Административни и општи трошкови	10,759	10,965	8,521
Камате и провизије	1,342	1,932	1,582
Порез	3,939	3,50	2,395
Порез на пословни промет	—	0,424	0,342
Разни расходи	0,300	0,312	0,210
Отписи	3,744	2,125	1,829
Добит :			
Дивиденда на 20.000 ком. акција	6.	6.	4,2
Тантијема Управ. и Надз. Одбору	0,860	0,860	0,516
Тантијема чиновницима и техн. особ.	0,565	0,477	0,302
Пренета добит	0,190	0,317	0,047
Приход :			
Пренета добит	0,189	0,321	0,317
Пиво	24,12	22,96	19,281
Разни приходи	3,39	3,65	0,348
Укупно	27,7	26,9	19,9

Најкарактеристичнија појава у трогодишњем прегледу завршних рачуна Прве српске ларне пиваре Ђорђе Вајферт а. д. је стално обнављање производног инвентара, што се најбоље види из чињенице да је у 1926. и 1927. и 1927. и 1928. години од добити употребљено на отписе 5,8 милиона динара, а да су се одговарајуће ставке смањиле у тој периоди само за 1,6 милиона динара. Значи да је разлика дошла услед повећања вредности од покретног и непокретног инвентара обнављањем.

Укупан инвентар износи :

	милиона динара
Земљиште	3,53
Машинерије	4,42
Зграде	9,35
Филтр	0,55
Покретност	10,94
Свега	28,29

На супрот томе продуктивном инвентару износи главница са резервама 31 милион динара ; значи да сопствена средства надмашују све инвестиције за преко 3 милиона динара. Укупни дугови фабрике износе око 17 милиона динара. Њима одговарају : сировине, роба и потрошни материјал, дужници и благајне.

У активи се налази ставка разна актива 13 милиона динара, којој одговара дуговање у пасиви од 8 милиона динара. Свакако да овако велика ставка под именом разна актива према целокупној вредности активе није у сагласности са принципима јасности биланса, то је у толико важније што та ставка показује јак скок од 7,2 милиона динара 1926.—27. године на 13,8 милиона динара 1928.—29 године.

Најинтересантније је кад се посматрају ови трогодишњи завршни рачуни да исти показују невероватну стабилност. Највећи део ставке је непромењен или са врло малим променама ; а у колико су се догодиле промене, оне су само један знак побољшања имовинске структуре подuzeћа. Тако се повећала благајна, а то значи повећање ликвидитета.

У опадању је ставка производње сировина, роба и потрошни материјал. Исто тако је интересантно да дужници кроз четири године показују необично мали износ од преко 3 милиона динара, а то значи да је фабрика увела мање више методе плаћања у готовом, што је свакако данас једна драгоценост добит за саму сигурност подuzeћа.

Кретање рачуна губитка и добитка за последње три године врло је интересантно. Добит је опала од 26,7 милиона 1926. и 1927. године на 19,6 милиона динара 1928. и 1929. године, то јест, за пуних 8 милиона динара или за 30%. То се опадање као што рекосмо објашњава у главном опадањем производње услед опадања потрошње.

Управа је успела да истовремено са опадањем бруто прихода смањи трошкове управе и администрације, за 2,4 милиона динара или за преко 20%. Смањене су и све остале позиције издатака. Чиста добит износила је 1926. и 1927. године 7,7 милиона динара, а 1928. и 1929. године 5 милиона динара. Главница од 30 милиона подељена је на 20 хиљада акција по 1500 динара. Раније је била дељена дивиденда 20% или 300 динара по акцији, 1928. и 1929. године смањена је дивиденда на 210 динара по акцији или на 14%.

Акције су у чврстим рукама, оне припадају концерну Ђорђе Вајферт—Врачарска Задруга, не котирају се на берзи нити се појављују у трговини.

JADRANSKO OSIGURAVAJUĆE DRUŠTVO U 1929. GOD.

Uz brojno učestvovanje akcionara održala se je 29. travnja o. g. redovita glavna skupština Jadranskog osiguravajućeg društva u kojoj su predloženi godišnji zaključci računa za 91. poslovnu godinu 1929.

Izveštaju uprave, koji govori o poslovanju društva, prethodio je općeniti pregled situacije na tržištu osiguranja u kojemu je istaknuto kako postoji u pojedinim državama uska veza između gospodarske konjunktive i osiguravajućeg posla. Može se konstatirati, da isto tako, kao i na drugim područjima gospodarskoga i poslovnog života i u osiguravajućoj struci brzo napreduje poratni proces čišćenja. Slaba društva nestaju. Isto tako ne tehničko i spekulativno vođena. Fuzije i koncentracije su na dnevnom redu. Pokusi saniranja pojedinih grana osiguranja po-

navljaju se besprekidno sa manje ili više uspeha. Usavršenja tehničke, statističke i mehaničke naravi poduzimaju se sa svih strana te se stoga može očekivati, da će uređenjem i ozdravljenjem osiguravajuća struka postati plodonosnija.

Uprava izveštava o poslovnim rezultatima u prošloj godini i ističe, da je društvo na širokoj i čvrstoj tehničkoj i finansijskoj podlozi, radilo na povećanju posla i na poboljšanju ravnoteže između posla i troška tako, da budu potonji primjereni polučenom uspjehu. Obzirom na općenito stanje, društvo je sa svim oprezom i strogošću biralo svoje poslove, a to se dokazuje i brojčano rezultatima u 1929. godini.

U životnoj struci izdano je novih polica sa iznosom od ukupno Lit. 1.307,251.000.-- te je usled toga prema prošloj godini polučen prirast od Lit 148.667.000.--. Prihod premija iznašao je Lit 165,622.000.-- sa povišenjem od Lit 22,145.000.-- prema prošloj godini.

U požarnoj grani prihod premija iznosio je Lit 195,009.000 povišenjem od Lit 14,467.000.-- prema prošloj godini.

U transportnoj grani, koja je poznato u zadnjim godinama donášala svagde nepovoljne rezultate, društvo i na dalje sprovodi suzdrživu poslovnu politiku. Premije su se u ovoj grani prema tome snizile od Lit 33 miliona 690.000.-- u godini 1928. na Lit 29,476.000.-- u godini 1929.

U grani tuče i provale i u drugim sporednim granama osiguranja iznaša prihod premije Lit 55,573.000.--, te se prema tomu ovaj prihod, uspoređen sa prihodom prošlih godina sa Lit 8,687.000.-- povisio.

Ukupni prihod premija i pristojba u svim granama osiguranja iznašao je Lit 482,778.000.--, a to znači prema prošloj godini prirast od preko Lit 45,000.000.--.

Društvo se koristilo svojim pravom, da svoje italijanske posjede nekretnina iz predratnog vremena u čednim granicama i prosto od poreza djelomično podigne u vrijednosti, te da iz ovako postignute veće vrijednosti stvori pričuva za nekretnine u iznosu od Lit 15,000.000. Posjed nekretnina društva povisio se je u prošloj godini osim toga za Lit 24,703.000 te je dosegao ukupni iznos od Lit 240,000.000, koji se sastoji iz 33 u Italiji i 33 u inozemstvu nalazećih se palača i stambenih zgrada. Ove nekretnine nalaze se po glavnim gradovima i najvažnijim centrima raznih evropskih država u kojima društvo vrši svoj posao. Uprava posebice naglašuje, da su u poslednje vrijeme sagrađene društvene zgrade u Madridu, Bukureštu i Varšavi.

Stanje efekata iznaša koncem god. 1929. Lit 277,106.000 naprama Lit 243,023.000 koncem prošle 1928. godine, a ova razlika nastala je otpisom razlike u tečaju prema burzovnom tečaju efekata koncem god. 1929. u iznosu od Lit 6,567.000. Za pokriće ove svote upotrebljen je prema društvenim pravilima jedan dio tečajnog dobitka prošlih poslovnih godina iz kojih je ostvarena pričuva za gubitke na tečaju.

Daljni imetak u hipotekarnim zajmovima, u tražbinama protiv država i općina, zajmovi na efekte i na vlastite životne police, povisio se je u cijelosti za Lit 52,743.000 na ukupnu svotu od Lit 63,187.000.

Raspoloživa sredstva, koja se sastoje iz gotovog novca i kontokorentnih tražbina kod povćanih zavoda izražena su u bilanci sa Lit 47,216.000.

Bilanca svršava sa dobitkom od Lit 11,856.338.05, iz kojega se privaćaju Lit 2,500.000 specijalnoj pričuvi za gubitke na tečajima valuta i vrijednosnih papira, a dividenda isplaćuje se kao u prošloj godini t. j. Lit 100 po dionici.

Koncem godine garancijska sredstva društva sastoje se iz:

Dioničke glavnice (uplaćeno Lit 40,000.000)	Lit	100,000.000
Statutarni fond uprava	>	20,000.000
Izvanredna pričuva	>	20,700.000

Statutarna pričuva i specijalna pričuva za razvoj tečaja valuta i efekata	>	16,419.000
Pričuva na nekretnine	>	15,000.000
Tehničke rezerve	>	489,678.000
	Ukupno	Lit 661,797.000

Prema tomu povisili su se garancijski fondovi za > 73,287.000 prema prošloj 1928. godini.

ЈАДРАНСКА ПЛОВИДБА Д. Д. СУШАК

Главна је карактеристика биланса Јадранске пловидбе за 1929. да је година завршена чистим добитком и да се први пут од њеног постанка приступи исплати дивиденде.

Јадранска пловидба како је познато има доминантан положај у нашој обалној пловидби. Поред тога подржава и једну седмичну путничко-теретну линију између наших и албанских и грчких лука до Патраса. До Солуна и Смирне подржава редовите теретне линије. Ну ипак тежиште је њеног рада у нашој обалној пловидби.

Јадранска пловидба по уговору о дугорочним субвенцијама има монопол у путничко-теретном промету између Сушака и читаве Далмације. Поред тога држи у својим рукама и локалну пловидбу на Кварнеру и у северној и средњој Далмацији све тамо до Корчуле. Од Корчуле до Цавтата локална је пловидба у рукама Дубровачке пловидбе, а она у Боки и јужној Далмацији у рукама друштва Бока.

Пловидбу између Трста и Далмације која је некада била тако интензивна поделиле су Дубровачка и Јадранска пловидба. Брзу пругу до Котора има Дубровачка, а теретно-путничку до Метковића Јадранска. С обзиром на јачи промет Јадранска је пловидба увела и седмичну линију између Венеције и наших лука до Метковића.

У промету између наших и талијанских лука на јадранској обали конкурирају наша и талијанска паробродарска друштва. Разна талијанска друштва пристају и у нашим важнијим лукама а подржавају и непосредне линије. До пре кратког времена једино у Метковићу нису пристајали талијански пароброди. Како се међутим преко Метковића одвија и промет са Босном и једним делом Јужне Србије, јер постоји ускотрачна пруга, увела су и талијанска паробродарска друштва директну везу до Метковића. Тим је уништен монополни положај Јадранске пловидбе у промету између Италије и Метковића.

За просперитет Јадранске пловидбе поред интензивности промета игра доминантну улогу и државна субвенција. Она је по новом уговору који важи 10 година одмерена за нешто преко 30 милиона динара годишње.

У ствари субвенције треба водити рачуна да је Јадранска пловидба обвезана на подржавање многих линија, које су у знатној мери пасивне, она на тим линијама мора подржавати боље пароброде него што би то дозвољавао промет. Саме брзе линије између Сушака и Котора које се подржавају највећим друштвеним бродовима, зими су, кад је број путника минималан, у великој мери пасивне. Исто тако везе са појединим отоцима. Далматинска је обала превише разграњена и то знатно отежава и поскупује одржавање уредног саобраћаја. Да би свако веће место имало дневну везу са својим центром, мора се ставити у промет скоро 50 пароброда.

Субвенција за 1929. год. није већа него што је била и за 1928. Ако се за 1929. приступа плаћању дивиденде, треба то приписати интензивнијем промету. Промет странаца од пресудне је важности и за пословни успех Јадранске пло-

видбе. Прошле године, Приморје је имало рекордни промет странаца. Од пролећа до касне јесени пароброди Јадранске пловидбе на брзим пругама били су препуни. На прузи Сушак—Котор редовито се није долазило до кревета. Тај интензивни промет странаца који се претежним делом врши паробродима Јадранске пловидбе повољно је деловао на пословни успех друштва.

Субвенција ма да носи 30 милиона дин. годишње, до наша и знатне терете. Пренос поште бесплатно, затим разне повластице код превоза државне робе и државних чиновника у првом реду војске. Поред тога друштво је обвезано да у року од 10 година сагради 18 нових пароброда од којих неки ће коштати и по 20 милиона динара.

Биланса за 4 последње године пружа следећу слику :

Активa :	1929. г.	1928. г.	1927. г.	1926. г.
Бродови	11.667	11.777	10.892	10.803
Некретнине	238	238	238	209
Мобилиар	5	105	95	106
Роба	225	216	156	168
Ефекти	205	142	142	142
Дужници	5.340	4.483	2.956	2.050
Губитак	—	701	1.250	1.740
Пасива :				
Главница	12.000	12.000	12.000	12.000
Фонд амортизације	3.137	2.888	2.469	2.047
Фонд осигурања	1.088	992	848	708
Курсдиференција про- даје лађа	—	495	435	429
Резерва	36	—	—	—
Добитак	333	—	—	—

Концем 1928. исказан је губитак од 701 хиљада златних динара. Концем 1929. имамо добитак од 333 хиљаде златних динара. По томе укупна добит износи 1,034.000 златних динара. Међутим фонд курсдиференције код продаје лађа који је настао тиме што су поједини стари бродови продани уз већу цену него што је означена у билансу, а који је износио 495 хиљада златних динара, употребљен је за отпис губитака. По томе пословни успех у прошлој години био би негативан за 162 хиљаде златних динара. Добит из обеју година заједно омогућила је дивиденду, пошто је из резерве отписан губитак.

Дивиденда је одмерена са 25 динара за акцију од 100 динара у злату. Рентабилитет је по томе само нешто преко 2%. Ако узмемо у обзир курс на берзи од нешто преко 500 динара укамаћење је од 5%.

Јадранска пловидба је у сретном положају да новчаним заводима не дугује ни пребијене паре. На против има у својој биланси и знатна потраживања, која све више и више расту. Пре 4 године износила су 2 милиона златних динара а концем 1929. износе већ 5.3 милиона златних или скоро 60 милиона папирних динара. То су у првом реду потраживања у име већ доспеле субвенције.

Јадранска пловидба одлучила је да доврши пароброд „Престолонаследник Петар“ и даде изградити два нова пароброда типа „Цетина“ само лепши и бржи. За то је потребно око 40 милиона динара. Ти пароброди у првом реду „Престолонаследник Петар“, који би био најлепши пароброд, били би готови већ давно да је друштво могло на време долазити до доспеле субвенције. Раније је било силних потешкоћа и требало је чекати и до две године. Како Јадранска пловидба није хтела да улази у дугове, радије је одлагала изградњу своје флоте до инкасирања дужне субвенције. Ове је године боље са исплатом субвенције и ради тога се је од-

лучила да изврши први програм инвестиција, који износи 40 милиона динара.

По законској стабилизацији динара мораће и Јадранска пловидба да валоризира своје бродове и своју деоничку главницу. Бродови су књижени са 11.667.000 златних дин. Фонд амортизације износи 3.137.000 златних динара. По томе сва флота исказана је са вредношћу од 8 и по милиона златних или нешто преко 90 милиона папирних динара. Будући да друштво има преко 60 пароброда, који су сви ванредно уздржавани, исказана вредност флоте није претерана. Ради тога подужеће ће бити у стању да проведе пуну валоризацију и да номиналу деонице одреди са 1.100 или најмање 1.000 данашњих динара.

Друштво подржава и разне линије са иноземством. Будући се сада ради да и за те линије добије извесну субвенцију, изгледи за напредак подужећа су одлични. Ну ипак будућност Јадранске пловидбе лежи у првом реду у развоју туризма на Јадрану. А како су ту шансе одличне, одличне су и перспективе за будући развој Јадранске пловидбе.

ДУБРОВАЧКА ПАРОБРОДСКА ПЛОВИДБА

А. Д. — ДУБРОВНИК

Дивиденда за годину 1929. одређена је са 40 динара по дионици (од 125 динара номинале) према 30 динара у години 1928. По томе је Дубровачка паробродска пловидба једно од наших ретких подужећа, које је могло приступити повишењу своје дивиденде. И то једном битном повишењу. Од 24% године 1928. на 32% године 1929.

Исказани чисти добитак допушта и већу дивиденду. Он износи у 1929. години 15,5 милиона динара, док се је у периоду 1926.—28. кретао између 7 и 8 милиона динара. Чисти добитак за 1929. више је него двапут већи од чистог добитка године 1928.

Од чистог добитка у износу од 15.515.947 динара у име дивиденде исплатиће се износ од 6 милиона 880.000 динара. Резервном фонду иде један милион 600.000 динара а нешто преко 400 хиљада динара поделиће се као тантијема управном и надзорном одбору. На нов рачун пренаша се износ од 6 милиона 618.049 динара или више него што је године 1928. плаћено у име 24% дивиденде. То значи, да је Дубровачка паробродска пловидба била кадра за годину 1929. платити и дивиденду од 70 динара или преко 50% номинале дионице.

Овај ванредан опрес при подељивању дивиденде најбоље карактеризира начин пословања овога друштва. У првом реду код одмеравања дивиденде она не рачуна толико на минулу годину колико на перспективе текуће године. Ма да би дивиденда од 70 динара била права сензација, управа друштва прелази преко тога, јер пред очима има развојак прилика у овој години који је у много погледа неповољнији од оних у прошлој. Чему једне године подвостручити дивиденду, ако се нема гаранције, да ће та повишена дивиденда бити исплаћена и идућих година.

Прошле године је дионичка главница износила 21,5 милиона динара и на тај износ ове се године плаћа дивиденда. Међутим у другој половини прошле године извршено је повећање дионичке главнице за 10.750.000 динара. Ове нове дионице партицирају у добити за годину 1930. Према томе ако се и идуће године жели платити дивиденда од 40 динара по дионици биће потребно 3.440.000 динара више него ове године.

Поред тога ни коњунтура није најповољнија. У слободној пловидби а ту је тежиште рада Дубровачке, ситуација је доста лоша. Подвози су пали на висину на којој

нису били већ неколико деценија. Томе је узрок у све то већем бродском простору и умањеном промету гломазном робом. Данас је већ око 4 милиона тона пароброда везано у разним лукама јер су трошкови експлоатације много већи него што би износили приходи. Везавши брод, пошто се је отпустила сва посада, изузев једног-два чувара, трошкови су мањи него ако брод путује.

Наша паробродарска друштва раде и у интернационалном промету са много мањом режијом него што то раде страна. Ну ипак не могу данас да постижу такве добитке као пре неколико година. Подвози су већ тако ниски да су чак и нека наша друштва присиљена да један део свог бродовља повуку из промета.

Ако оваква ситуација на тржишту подвоза потраје и даље, јасно је да ће пословни успех свих паробродарских друштава за годину 1930. бити слабији него за раније године.

Питање је зашто је Дубровачка пловидба исказала као добитак тих 6.6 милиона динара које она пренаша на нови рачун. Зашто то није провела преко једног транзитивног рачуна и онда исказала као добитак ове године. Дубровачка паропловидба као и сва наша паробродарска друштва ослобођена је од плаћања пореза пак по томе може мирне душе исказати сав свој добитак, дакле и онај којег не мисли поделити. А при томе она ипак настоји да у својој биланси пружи верну слику стања прилика.

Прошле године проведено је повишење дионичке главнице од 21.5 на 32.750 милиона динара. Обзиром да је емисиони курс износио 300 динара за 125 номинале ушло је укупно 25.8 милиона динара. Тај је износ исказан у билансу као посебна ставка. Тек ове године уследиће деоба на дионичку главницу и резерву.

Биланс за 4 последње године пружа следећу слику:

Активa	1929.	1928.	1927	1926.
Пароброди	39.906	39.706	25.000	19.500
Некретнине	1.307	1.452	1.368	1.400
Благајна	387	278	322	258
Материјал	2.878	2.050	1.414	1.952
Бродови у градњи	—	—	8.004	4.887
Дужн.-веровници (салдо)	—	—	8.162	16.493
Дужници	29.890	—	—	—
Пасива				
Главница	21.500	21.500	21.500	21.500
Резерва	—	—	9.038	6.789
Емисија 1929.	25.800	—	—	—
Фонд амортизације	5.000	2.000	1.250	2.999
Фонд осигурања	4.883	4.859	4.480	6.400

Дужн.-веровници (салдо)	8.055	—	—	—
Добитак	15.515	7.018	7.836	7.031
Укуп. износ биланса	74.468	43.504	44.271	44.920

Пароброди су билансирани са 200.000 динара више. То је ради набавке пароброда „Пељешац” који је припадао друштву Хум. Тим је купљена и субвенција и то за 1.333.000 динара. Субвенција износи 425.648 динара годишње а траје до 31. марта 1938. Друштво само каже да је тај пароброд и ту линију преузело по жељи министарства.

Прошле године као и у јануару ове године исплаћене су последње рате за нови друштвени пароброд „Св. Влахо”. И то у износу од 10 милиона 754.000 динара. У извештају се навађа, да се сав тај износ није могао платити из властитих ликвидних средстава него се је узело кредита код банковне везе. Но можда да подузеће не би имало та средства. Има их али у потраживању према држави за субвенцију из ранијих година. Кад би та потраживања била подмирсна, друштво би располагало са далеко већим износима.

Наручен је нови пароброд. Цена му је 86.000 фунти или преко 23 милиона динара. Тај ће се пароброд платити средствима која су добивена прошлогодишњим повишењем дионичке главнице. Уплата 80% рата извршила се је тек 31. децембра. За то су и знатни дужници јер су уплаћени износи још остали код завода, који су вршили уплату. У име субвенције за обалну пловидбу Дубровачка добива годишње 11.250.000 динара а скупа са субвенцијом Хума скоро 12 милиона динара. Обзиром на уговор о субвенцији друштво мора до 31. марта идуће године ставити у промет један нови пароброд од 250 тона. А до 31. марта 1931. још један и то од 1000 тона, а брзине 14 миља.

Друштво одржава једну редовиту линију са иностранством и негује слободну пловидбу. Ова су два посла данас дефицитарна и они падају у билансу на терет субвенције за обалну пловидбу.

У последње време на загребачкој берзи био је знатан промет дионицама Дубровачке пловидбе. Главни је купац био Дубровник. Он толико верује у своју пловидбу да је спреман у њу пласирати и своју последњу пару. Интересантно је споменути, да је као продавац наступао Трст. Раније је Трст имао много акција наших паробродарских подузећа. Тешке прилике там. тржишта силе га да све те акције сукцесивно продаје. И до сада је Дубровачка била једно кроз национално подузеће. Она је то данас још у већој мери. А у првом реду дубровачко подузеће, јер је сигурно, да је у рукама Дубровника преко 90% главнице.

По извршеној подели износа који је уплаћен прошле године у име нове емисије, дионичка главница износи 32 мил. 250.000 динара а резерве 28.285.644 динара. Код курса од 400 дин. за 125 динара номинале излази да је берзанска вредност дионичког капитала преко 100 милиона динара.



Ш И Р И Т Е
„НАРОДНО БЛАГОСТАЊЕ“